

IN1140: Introduksjon til språkteknologi

Forelesning #5: Språkmodeller

Lilja Øvrelid

Universitetet i Oslo

19 september 2019

Forrige uke

- ▶ Regulære uttrykk
- ▶ Oblig 1b ute nå (frist 2/10)

Forrige uke

- ▶ Regulære uttrykk
- ▶ Oblig 1b ute nå (frist 2/10)

I dag

- ▶ Grunnleggende sannsynlighetsregning
- ▶ Statistiske språkmodeller
- ▶ n -gram modeller

- ▶ Skal se på noen veldig **enkle** men veldig **nyttige** modeller.
- ▶ **n -gram modeller.**
- ▶ En metode som, gitt eksempler på språkbruk i form av et **korpus**,
- ▶ gir oss en statistisk **språkmodell** (*language model*),
- ▶ som lar oss beregne **sannsynligheten** for en gitt setning
- ▶ eller **predikere** hva som er neste ord i en sekvens.
- ▶ En **probabilistisk** model; vi trenger først å vite litt om grunnleggende sannsynlighetsregning.

- ▶ Trenger litt formell notasjon.
- ▶ Men bare akkurat nok til å gjøre det vi vil.
- ▶ Jobbe med statistiske språkmodeller (i dag)
- ▶ og ordklassetaggere (neste uke).
- ▶ Dere kommer til å få grundigere innføring i sannsynlighetsregning og statistiske metoder generelt i senere språkteknologikurs.

- ▶ Lar oss kvantifisere **usikkerhet**.
- ▶ Uttrykk for sjanse eller odds.
- ▶ $P(\text{sol i morgen})$
- ▶ $P(\text{seks på terningen})$
- ▶ Betinget sannsynlighet:
 $P(\text{sol i morgen} \mid \text{regn i dag})$

- ▶ Klassisk eksempel: **terningkast**.
  - ▶ Hva er sannsynligheten for å få 1?
  - ▶ Hva er sannsynligheten for å få 6?
  - ▶ Hva er sannsynligheten for å få 1, 2 eller 3?
  - ▶ Hva er sannsynligheten for å få 3, gitt av vi vet at resultatet ble noe mellom 1–3?

Litt mengdelære

- ▶ En mengde består av elementer
  - ▶ $T = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$
- ▶ Angi om et element tilhører en mengde eller ikke
  - ▶ $2 \in T, 8 \notin T$

Litt mengdelære

- ▶ En mengde består av elementer
  - ▶ $T = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$
- ▶ Angi om et element tilhører en mengde eller ikke
  - ▶ $2 \in T, 8 \notin T$
- ▶ En mengde A er **delmengde** av B : alle elementer i A fins i B
  - ▶ $A = \{1, 3\}, B = \{1, 3, 5, 7, 9\}$
  - ▶ $A \subseteq B$

Litt mengdelære

- ▶ En mengde består av elementer
  - ▶ $T = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$
- ▶ Angi om et element tilhører en mengde eller ikke
  - ▶ $2 \in T, 8 \notin T$
- ▶ En mengde A er **delmengde** av B : alle elementer i A fins i B
  - ▶ $A = \{1, 3\}, B = \{1, 3, 5, 7, 9\}$
  - ▶ $A \subseteq B$
- ▶ **Unionen** av to mengder: ny mengde med alle elementer som forekommer i én eller begge mengdene
  - ▶ $O = \{1, 3, 5\}, P = \{2, 4, 6\}$
  - ▶ $O \cup P = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$

Litt mengdelære

- ▶ En mengde består av elementer
  - ▶ $T = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$
- ▶ Angi om et element tilhører en mengde eller ikke
  - ▶ $2 \in T, 8 \notin T$
- ▶ En mengde A er **delmengde** av B : alle elementer i A fins i B
  - ▶ $A = \{1, 3\}, B = \{1, 3, 5, 7, 9\}$
  - ▶ $A \subseteq B$
- ▶ **Unionen** av to mengder: ny mengde med alle elementer som forekommer i én eller begge mengdene
  - ▶ $O = \{1, 3, 5\}, P = \{2, 4, 6\}$
  - ▶ $O \cup P = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$
- ▶ **Snittet** av to mengder: ny mengde med alle elementer som forekommer i begge mengdene
  - ▶ $O = \{1, 3, 5\}, O_2 = \{5, 7, 9\}$
  - ▶ $O \cap O_2 = \{5\}$

- ▶ Sum og produkt

- ▶ $\sum_{i=1}^n a_i = a_1 + a_2 + \dots + a_n$

- ▶ $\prod_{i=1}^n a_i = a_1 \cdot a_2 \cdot \dots \cdot a_n$

- ▶ Eksempler

- ▶ $\sum_{i=1}^7 1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 = 28$

- ▶ $\prod_{i=1}^7 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot \dots \cdot 7 = 5040$

- ▶ **Utfallsrommet** (*sample space*) er mengden Ω av mulige **utfall**.
  - ▶ For eksemplet med terningkast: $\Omega = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$

- ▶ **Utfallsrommet** (*sample space*) er mengden Ω av mulige **utfall**.
  - ▶ For eksemplet med terningkast: $\Omega = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$
- ▶ **Hendelse** (*event*): en delmengde av utfallsmengden, $A \subseteq \Omega$. F.eks:
  - ▶ $A = \{1, 2, 3\}$
  - ▶ $B = \{5\}$

- ▶ **Utfallsrommet** (*sample space*) er mengden Ω av mulige **utfall**.
  - ▶ For eksemplet med terningkast: $\Omega = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$
- ▶ **Hendelse** (*event*): en delmengde av utfallsmengden, $A \subseteq \Omega$. F.eks:
  - ▶ $A = \{1, 2, 3\}$
  - ▶ $B = \{5\}$
- ▶ **Sannsynlighet** for en hendelse: en verdi mellom 0 og 1, gitt ved P :
  - ▶ $P(A) = 0.5$
  - ▶ $P(B) = 1/6$
- ▶ Dersom alle utfall er like sannsynlige har vi en **uniform distribusjon**:
  - ▶ $P(A) = \frac{|A|}{|\Omega|}$

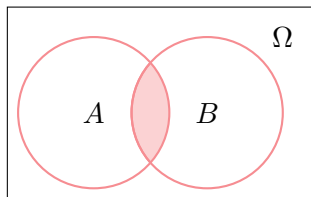

- ▶ **Utfallsrommet** (*sample space*) er mengden Ω av mulige **utfall**.
  - ▶ For eksemplet med terningkast: $\Omega = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$
- ▶ **Hendelse** (*event*): en delmengde av utfallsmengden, $A \subseteq \Omega$. F.eks:
  - ▶ $A = \{1, 2, 3\}$
  - ▶ $B = \{5\}$
- ▶ **Sannsynlighet** for en hendelse: en verdi mellom 0 og 1, gitt ved P :
  - ▶ $P(A) = 0.5$
  - ▶ $P(B) = 1/6$
- ▶ Dersom alle utfall er like sannsynlige har vi en **uniform distribusjon**:
  - ▶ $P(A) = \frac{|A|}{|\Omega|}$
- ▶ Sannsynlighetene for alle mulige utfall **summerer til 1**:
  - ▶ $\sum_{A \in \Omega} P(A) = 1$

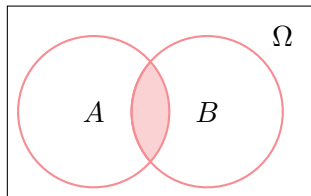

- ▶ $P(A, B)$: sannsynligheten for at både A og B skjer.
- ▶ Skrives også: $P(A \cap B)$.
- ▶ Vi kaster to terninger.
- ▶ $|\Omega| = 6 \times 6 = 36$
- ▶ $\Omega = \{(1, 1), (1, 2), (1, 3), \dots, (6, 4), (6, 5), (6, 6)\}$

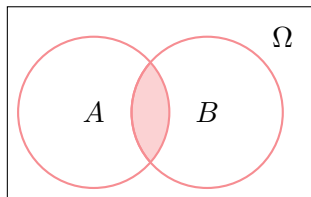
- ▶ $P(A, B)$: sannsynligheten for at både A og B skjer.
- ▶ Skrives også: $P(A \cap B)$.
- ▶ Vi kaster to terninger.
- ▶ $|\Omega| = 6 \times 6 = 36$
- ▶ $\Omega = \{(1, 1), (1, 2), (1, 3), \dots, (6, 4), (6, 5), (6, 6)\}$

Noen hendelser:

- ▶ Summen er 6: $P(A) =$
- ▶ Minst en terning viser 1: $P(B) =$
- ▶ Summen er 6 **og** minst en terning viser 1: $P(A \cap B) =$

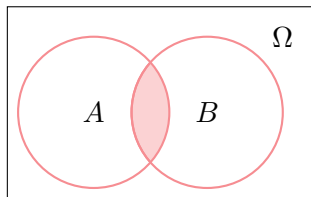
- ▶ $P(A, B)$: sannsynligheten for at både A og B skjer.
- ▶ Skrives også: $P(A \cap B)$.
- ▶ Vi kaster to terninger.
- ▶ $|\Omega| = 6 \times 6 = 36$
- ▶ $\Omega = \{(1, 1), (1, 2), (1, 3), \dots, (6, 4), (6, 5), (6, 6)\}$

Noen hendelser:

- ▶ Summen er 6: $P(A) = \frac{5}{36}$
- ▶ Minst en terning viser 1: $P(B) =$
- ▶ Summen er 6 **og** minst en terning viser 1: $P(A \cap B) =$

- ▶ $P(A, B)$: sannsynligheten for at både A og B skjer.
- ▶ Skrives også: $P(A \cap B)$.
- ▶ Vi kaster to terninger.
- ▶ $|\Omega| = 6 \times 6 = 36$
- ▶ $\Omega = \{(1, 1), (1, 2), (1, 3), \dots, (6, 4), (6, 5), (6, 6)\}$

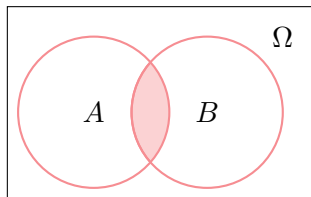

Noen hendelser:

- ▶ Summen er 6: $P(A) = \frac{5}{36}$
- ▶ Minst en terning viser 1: $P(B) = \frac{11}{36}$
- ▶ Summen er 6 **og** minst en terning viser 1: $P(A \cap B) =$

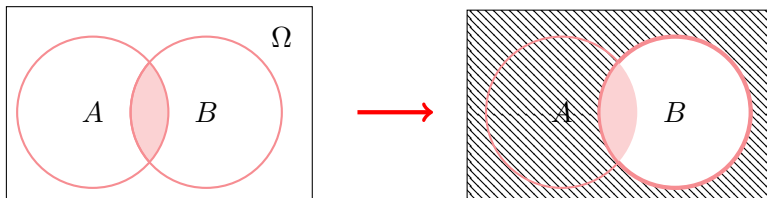
- ▶ $P(A, B)$: sannsynligheten for at både A og B skjer.
- ▶ Skrives også: $P(A \cap B)$.
- ▶ Vi kaster to terninger.
- ▶ $|\Omega| = 6 \times 6 = 36$
- ▶ $\Omega = \{(1, 1), (1, 2), (1, 3), \dots, (6, 4), (6, 5), (6, 6)\}$

Noen hendelser:

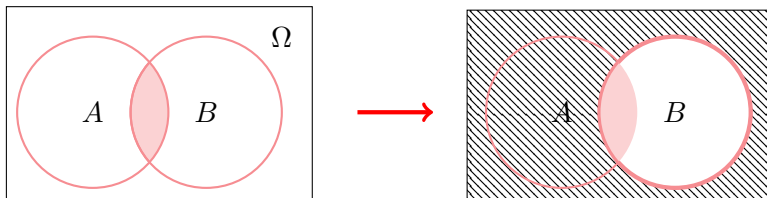
- ▶ Summen er 6: $P(A) = \frac{5}{36}$
- ▶ Minst en terning viser 1: $P(B) = \frac{11}{36}$
- ▶ Summen er 6 **og** minst en terning viser 1: $P(A \cap B) = \frac{2}{36}$

- ▶ Vi har ofte *delvis kunnskap* om en hendelse.
- ▶ Når vi kaster to terninger, hva er sjansen $P(A|B)$ for at
  - ▶ A , summen er 6, *gitt at*
  - ▶ B , minst en terning viser 1?

$$P(A|B) = \frac{P(A \cap B)}{P(B)}$$

- ▶ Vi har ofte *delvis kunnskap* om en hendelse.
- ▶ Når vi kaster to terninger, hva er sjansen $P(A|B)$ for at
  - ▶ A , summen er 6, *gitt at*
  - ▶ B , minst en terning viser 1?

$$P(A|B) = \frac{P(A \cap B)}{P(B)}$$

- ▶ F.eks: $P(A|B) = \frac{P(A \cap B)}{P(B)} = \frac{2/36}{11/36} = \frac{2}{11}$

- ▶ Nyttig omskrivning: $P(A, B) = P(A) P(B|A)$
- ▶ Symmetrisk: $P(A, B) = P(B) P(A|B)$
- ▶ Kalles **produktsetningen** (*chain rule*).
- ▶ Mer generelt:

$$P(A_1, \dots, A_k) = P(A_1)P(A_2|A_1)P(A_3|A_1, A_2) \dots P(A_k|A_1^{k-1})$$

- ▶ Gir oss ulike måter å bryte opp et komplisert problem til enklere deler.

- ▶ La A være hendelsen å få 2 på første terningkast, $P(A) = \frac{1}{6}$.
- ▶ La B være hendelsen å få 4 på andre terningkast, $P(B) = \frac{1}{6}$.
- ▶ $P(B|A) =$

- ▶ La A være hendelsen å få 2 på første terningkast, $P(A) = \frac{1}{6}$.
- ▶ La B være hendelsen å få 4 på andre terningkast, $P(B) = \frac{1}{6}$.
- ▶ $P(B|A) = \frac{1}{6}$.

- ▶ La A være hendelsen å få 2 på første terningkast, $P(A) = \frac{1}{6}$.
- ▶ La B være hendelsen å få 4 på andre terningkast, $P(B) = \frac{1}{6}$.
- ▶ $P(B|A) = \frac{1}{6}$.
- ▶ Hvis kjennskap til A ikke har noen effekt på sjansen for B , så sier vi at A og B er **uavhengige hendelser**.

- ▶ La A være hendelsen å få 2 på første terningkast, $P(A) = \frac{1}{6}$.
- ▶ La B være hendelsen å få 4 på andre terningkast, $P(B) = \frac{1}{6}$.
- ▶ $P(B|A) = \frac{1}{6}$.
- ▶ Hvis kjennskap til A ikke har noen effekt på sjansen for B , så sier vi at A og B er **uavhengige hendelser**.

Hvis A og B er *uavhengige*:

- ▶ $P(A|B) = P(A)$
- ▶ $P(B|A) = P(B)$
- ▶ $P(A, B) = P(A)P(B|A) =$

- ▶ La A være hendelsen å få 2 på første terningkast, $P(A) = \frac{1}{6}$.
- ▶ La B være hendelsen å få 4 på andre terningkast, $P(B) = \frac{1}{6}$.
- ▶ $P(B|A) = \frac{1}{6}$.
- ▶ Hvis kjennskap til A ikke har noen effekt på sjansen for B , så sier vi at A og B er **uavhengige hendelser**.

Hvis A og B er *uavhengige*:

- ▶ $P(A|B) = P(A)$
- ▶ $P(B|A) = P(B)$
- ▶ $P(A, B) = P(A)P(B|A) = P(A)P(B)$

Trenger du mer oppfriskning?

- ▶ Bla deg gjerne gjennom sidene her:

<https://www.matematikk.org/trinn8-10/side.html?tid=68810>

- ▶ En kortfattet og lettfattelig innføring i sannsynlighetsregning.

- ▶ Bla deg gjerne gjennom sidene her:

<https://www.matematikk.org/trinn8-10/side.html?tid=68810>

- ▶ En kortfattet og lettfattelig innføring i sannsynlighetsregning.

Men nå:

- ▶ Først litt bakgrunn om statistiske metoder i NLP generelt.
- ▶ Så skal vi definere en statistisk språkmodell som beregner sannsynligheten for setninger.

- ▶ Statistiske modeller har fått en stadig viktigere rolle i NLP.
- ▶ Ofte kalt **empiriske** eller **datadrevne metoder**.
- ▶ Typisk basert på **maskinlæring**.
- ▶ Settes gjerne i kontrast med **regelbaserte** eller **'manuelle'** metoder.
- ▶ Forskjellen (noe overforenklet):

Håndkoding av kunnskap av en menneskelig ekspert.

vs.

Automatisk tilegning av kunnskap fra data av en algoritme.

- ▶ 'Kunnskap' om språk i form av statistiske mønstre i data.
- ▶ Fordeler i form av skalerbarhet og robusthet.

Fyll inn den blanke

- ▶ *Det var en _____*

Fyll inn den blanke

- ▶ *Det var en _____*
- ▶ *Det var en gang*

Fyll inn den blanke

- ▶ *Det var en _____*
- ▶ *Det var en gang*
- ▶ *Det var en bil*

Fyll inn den blanke

- ▶ *Det var en _____*
- ▶ *Det var en gang*
- ▶ *Det var en bil*
- ▶ *Det var en hus* *

Fyll inn den blanke

- ▶ *Det var en _____*
- ▶ *Det var en gang*
- ▶ *Det var en bil*
- ▶ *Det var en hus* *
- ▶ *Det var en spiser* **

Fyll inn den blanke

- ▶ *Det var en _____*
  - ▶ *Det var en gang*
  - ▶ *Det var en bil*
  - ▶ *Det var en hus* *
  - ▶ *Det var en spiser* **
-
- ▶ Ofte stor grad av forutsigbarhet i språket.
  - ▶ Tidligere kontekst kan legge føringer på det neste ordet på flere måter:
    - ▶ semantisk,
    - ▶ syntaktisk,
    - ▶ og konvensjonelt.

Aoccdrnig to a rscheearch at Cmabrigde Uinervtisy,
it deosn't mttar in waht oredr the ltteers in a wrod
are, the olny iprmoetnt tihng is taht the frist and
lsat ltteer be at the rghit pclae. The rset can be a
toatl mses and you can sitll raed it wouthit porbelm.
Tihs is bcuseae the huamn mnid deos not raed ervey
lteter by istlef, but the wrod as a wlohe.

- ▶ De ulike **føringene** og konvensjonene manifesterer seg i observerbare **frekvenser** i språkbruk.
- ▶ Selv om vår 'mentale språkmodell' inkorporerer en stor porsjon sunn fornuft, så kan vi komme langt ved å **telle** ting.
- ▶ En **statistisk språkmodell** bruker korpusfrekvenser for beregne sannsynligheten for sekvenser av ord.

- ▶ De ulike **føringene** og konvensjonene manifesterer seg i observerbare **frekvenser** i språkbruk.
- ▶ Selv om vår 'mentale språkmodell' inkorporerer en stor porsjon sunn fornuft, så kan vi komme langt ved å **telle** ting.
- ▶ En **statistisk språkmodell** bruker korpusfrekvenser for beregne sannsynligheten for sekvenser av ord.
- ▶ Akustisk signal: '*jæispiserjærne*'

- ▶ De ulike **føringene** og konvensjonene manifesterer seg i observerbare **frekvenser** i språkbruk.
- ▶ Selv om vår 'mentale språkmodell' inkorporerer en stor porsjon sunn fornuft, så kan vi komme langt ved å **telle** ting.
- ▶ En **statistisk språkmodell** bruker korpusfrekvenser for beregne sannsynligheten for sekvenser av ord.
- ▶ Akustisk signal: '*jæispiserjærne*'

$P(\text{jeg spiser gjerne})$

vs.

$P(\text{jeg spiser hjerne})$

- ▶ Talegjenkjenning

- ▶ $P(\textit{recognize speech}) > P(\textit{wreck a nice beach})$

- ▶ **Talegjenkjenning**

- ▶ $P(\textit{recognize speech}) > P(\textit{wreck a nice beach})$

- ▶ **Maskinoversettelse**

- ▶ Mer sannsynlige setninger er ofte bedre oversettelser.
  - ▶ $P(\textit{She walked home}) > P(\textit{She walked house})$

- ▶ **Talegjenkjenning**
  - ▶ $P(\textit{recognize speech}) > P(\textit{wreck a nice beach})$
- ▶ **Maskinoversettelse**
  - ▶ Mer sannsynlige setninger er ofte bedre oversettelser.
  - ▶ $P(\textit{She walked home}) > P(\textit{She walked house})$
- ▶ **Håndskriftgjenkjenning og OCR**

- ▶ **Talegjenkjenning**
  - ▶ $P(\textit{recognize speech}) > P(\textit{wreck a nice beach})$
- ▶ **Maskinoversettelse**
  - ▶ Mer sannsynlige setninger er ofte bedre oversettelser.
  - ▶ $P(\textit{She walked home}) > P(\textit{She walked house})$
- ▶ **Håndskriftgjenkjenning** og **OCR**
- ▶ **Prediksjon** / automatisk fullføring:
  - ▶ *Det er ikke lov å nyte medbrakt ???*

- ▶ **Talegjenkjenning**
  - ▶ $P(\textit{recognize speech}) > P(\textit{wreck a nice beach})$
- ▶ **Maskinoversettelse**
  - ▶ Mer sannsynlige setninger er ofte bedre oversettelser.
  - ▶ $P(\textit{She walked home}) > P(\textit{She walked house})$
- ▶ **Håndskriftgjenkjenning** og **OCR**
- ▶ **Prediksjon** / automatisk fullføring:
  - ▶ *Det er ikke lov å nyte medbrakt ???*
- ▶ **Ordklassetagging**, stavekontroll, tekstklassifisering, **generering**, og masse annet. . .

- ▶ En probabilistisk **språkmodell** tilskriver sannsynligheter $P(x)$ til alle ordsekvenser x i et språk L .
- ▶ $\Omega = L$ er utfallsrommet
- ▶ Gitt en sekvens $w_1, w_2 \dots w_k = w_1^k$ så ønsker vi å estimere den felles sannsynligheten for ordene $P(w_1^k)$.
- ▶ F.eks: $P(\text{jeg, vil, drikke, kaffe, nå})$
- ▶ Skal se på noen ulike muligheter...

- ▶ Én mulighet er å la $P(w_1^k) = P(w_1)P(w_2) \dots P(w_k)$,
- ▶ $P(\text{jeg, vil, drikke, kaffe, nå}) = P(\text{jeg}) P(\text{vil}) P(\text{drikke}) P(\text{kaffe}) P(\text{nå})$

- ▶ Én mulighet er å la $P(w_1^k) = P(w_1)P(w_2) \dots P(w_k)$,
- ▶ $P(\text{jeg, vil, drikke, kaffe, nå}) = P(\text{jeg}) P(\text{vil}) P(\text{drikke}) P(\text{kaffe}) P(\text{nå})$
- ▶ Ord er ikke uniformt distribuert. Kan bruke statistisk sannsynlighet basert på **relativ frekvens** i et korpus:

- ▶
$$P(w_i) = \frac{\text{Count}(w_i)}{\text{Count}(*)}$$

- ▶ Én mulighet er å la $P(w_1^k) = P(w_1)P(w_2) \dots P(w_k)$,
- ▶ $P(\text{jeg, vil, drikke, kaffe, nå}) = P(\text{jeg}) P(\text{vil}) P(\text{drikke}) P(\text{kaffe}) P(\text{nå})$
- ▶ Ord er ikke uniformt distribuert. Kan bruke statistisk sannsynlighet basert på **relativ frekvens** i et korpus:

- ▶
$$P(w_i) = \frac{\text{Count}(w_i)}{\text{Count}(*)}$$

- ▶ Antar at forekomster av ord uavhengige. Stemmer jo ikke!

Bør kunne forvente at:

$$P(\text{jeg, vil, drikke, kaffe, nå}) > P(\text{kaffe, vil, nå, drikke, jeg})$$

$$P(\text{kaffe} \mid \text{drikke}) > P(\text{kaffe})$$

- ▶ Én annen mulighet, estimere felles sannynlighet direkte:
- ▶
$$P(w_1^k) = \frac{C(w_1, w_2, \dots, w_k)}{C(*_1, *_2, \dots, *_k)}$$

Sannsynligheten for en setning (2. forsøk)

- ▶ Én annen mulighet, estimere felles sannsynlighet direkte:
- ▶
$$P(w_1^k) = \frac{C(w_1, w_2, \dots, w_k)}{C(*_1, *_2, \dots, *_k)}$$
- ▶ Ikke mulig å få et pålitelig estimat.

The screenshot shows a Google search interface. The search bar contains the text "Jeg vil drikke kaffe nå". Below the search bar, there are navigation tabs: "Alle", "Bilder", "Google Maps", "Videoer", "Nyheter", "Mer", "Innstillinger", and "Verktøy". The search results show approximately 524,000 results found in 1.10 seconds. The first result is "Fant ingen resultater for 'Jeg vil drikke kaffe nå'". Below this, there are several search results for related terms like "Kaffe, koffein" and "Slik drikker du kaffe som de lokale".

- ▶ Vi kan bruke produktsetningen:

$$P(w_1 \dots w_k) = P(w_1) P(w_2|w_1) P(w_3|w_1, w_2) \dots P(w_k|w_1^{k-1})$$

- ▶ Vi kan bruke produktsetningen:

$$P(w_1 \dots w_k) = P(w_1) P(w_2|w_1) P(w_3|w_1, w_2) \dots P(w_k|w_1^{k-1})$$

- ▶ Eksempel:

$$P(\text{jeg, vil, drikke, kaffe, nå}) =$$

$$P(\text{jeg}) \times$$

$$P(\text{vil} | \text{jeg}) \times$$

$$P(\text{drikke} | \text{jeg, vil}) \times$$

$$P(\text{kaffe} | \text{jeg, vil, drikke}) \times$$

$$P(\text{nå} | \text{jeg, vil, drikke, kaffe})$$

- ▶ Vi kan bruke produktsetningen:

$$P(w_1 \dots w_k) = P(w_1) P(w_2|w_1) P(w_3|w_1, w_2) \dots P(w_k|w_1^{k-1})$$

- ▶ Eksempel:

$$P(\text{jeg, vil, drikke, kaffe, nå}) =$$

$$P(\text{jeg}) \times$$

$$P(\text{vil} | \text{jeg}) \times$$

$$P(\text{drikke} | \text{jeg, vil}) \times$$

$$P(\text{kaffe} | \text{jeg, vil, drikke}) \times$$

$$P(\text{nå} | \text{jeg, vil, drikke, kaffe})$$

- ▶ Har ikke kommet så veldig mye lengre...?

- ▶ Vi kan forenkle med **Markovantagelsen**:
- ▶ De $n - 1$ siste elementene lar oss tilnærme effekten av å betrakte hele sekvensen.
- ▶ Begrenset historikk.
- ▶ Eksempel for $n = 2$:
$$P(w_1^k) \approx \prod_{i=1}^k P(w_i | w_{i-1})$$
- ▶ For eksempelsetningen vår:
$$P(\text{jeg, vil, drikke, kaffe, nå}) =$$
$$P(\text{jeg}) P(\text{vil} | \text{jeg}) P(\text{drikke} | \text{vil}) P(\text{kaffe} | \text{drikke}) P(\text{nå} | \text{kaffe})$$
- ▶ En **n -grammodell**.

- ▶ Et n -gram er en delsekvens på n ord:
- ▶ n -grammer i *jeg vil drikke kaffe nå*:

- ▶ **unigrammer** ($n = 1$): $\langle \text{jeg} \rangle$, $\langle \text{vil} \rangle$, $\langle \text{drikke} \rangle$, $\langle \text{kaffe} \rangle$, $\langle \text{nå} \rangle$
- ▶ **bigrammer** ($n = 2$): $\langle \text{jeg, vil} \rangle$, $\langle \text{vil, drikke} \rangle$, $\langle \text{drikke, kaffe} \rangle$, $\langle \text{kaffe, nå} \rangle$
- ▶ **trigrammer** ($n = 3$): $\langle \text{jeg, vil, drikke} \rangle$, $\langle \text{vil, drikke, kaffe} \rangle$
- ▶ **4-grammer** ($n = 4$): $\langle \text{jeg, vil, drikke, kaffe} \rangle$, $\langle \text{vil, drikke, kaffe, nå} \rangle$

- ▶ Vi estimerer P ved å telle n -grammer og se på relativ frekvens:

$$P(w_i | w_{i-n+1}, \dots, w_{i-1}) = \frac{\text{Count}(w_{i-n+1}, \dots, w_i)}{\text{Count}(w_{i-n+1}, \dots, w_{i-1})}$$

- ▶ Vi estimerer P ved å telle n -grammer og se på relativ frekvens:

$$P(w_i | w_{i-n+1}, \dots, w_{i-1}) = \frac{\text{Count}(w_{i-n+1}, \dots, w_i)}{\text{Count}(w_{i-n+1}, \dots, w_{i-1})}$$

- ▶ F.eks, for bigrammer:

$$P(\text{kaffe} | \text{drikke}) = \frac{\text{Count}(\text{drikke}, \text{kaffe})}{\text{Count}(\text{drikke})}$$

- ▶ Vi estimerer P ved å telle n -grammer og se på relativ frekvens:

$$P(w_i | w_{i-n+1}, \dots, w_{i-1}) = \frac{\text{Count}(w_{i-n+1}, \dots, w_i)}{\text{Count}(w_{i-n+1}, \dots, w_{i-1})}$$

- ▶ F.eks, for bigrammer:

$$P(\text{kaffe} | \text{drikke}) = \frac{\text{Count}(\text{drikke}, \text{kaffe})}{\text{Count}(\text{drikke})}$$

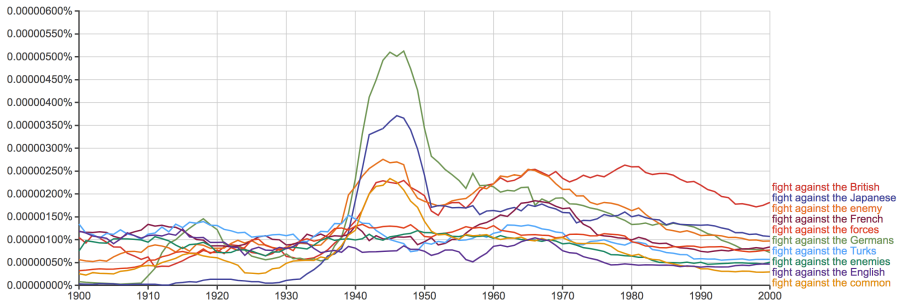
- ▶ Kalles **Maximum Likelihood Estimation** (MLE).
- ▶ I praksis legger vi gjerne også til markører for start og slutt for sekvensen: $\langle s \rangle$ og $\langle /s \rangle$.

Google Books Ngram Viewer

Graph these comma-separated phrases: case-insensitive

between and from the corpus with smoothing of

Basert på Google Books Ngram Corpus:

<http://books.google.com/ngrams>

Minikorpus

<s> I am Sam </s>

<s> Sam I am </s>

<s> I do not like green eggs and ham </s>

Minikorpus

<s> I am Sam </s>

<s> Sam I am </s>

<s> I do not like green eggs and ham </s>

MLE bigramsannsynligheter

$$P(I | <s>) = 2/3 = .67$$

$$P(\text{Sam} | <s>) = 1/3 = .33$$

$$P(\text{am} | I) = 2/3 = .67$$

$$P(</s> | \text{Sam}) = 1/2 = 0.5$$

$$P(\text{Sam} | \text{am}) = 1/2 = 0.5$$

$$P(\text{do} | I) = 1/3 = 0.33$$

Minikorpus

<s> I am Sam </s>

<s> Sam I am </s>

<s> I do not like green eggs and ham </s>

MLE bigramsannsynligheter

$$P(I | \langle s \rangle) = 2/3 = .67$$

$$P(\text{Sam} | \langle s \rangle) = 1/3 = .33$$

$$P(\text{am} | I) = 2/3 = .67$$

$$P(\langle s \rangle | \text{Sam}) = 1/2 = 0.5$$

$$P(\text{Sam} | \text{am}) = 1/2 = 0.5$$

$$P(\text{do} | I) = 1/3 = 0.33$$

Sannsynligheten for en setning:

$$P(\langle s \rangle I \text{ am Sam} \langle s \rangle)$$

$$= P(I | \langle s \rangle) P(\text{am} | I) P(\text{Sam} | \text{am}) P(\langle s \rangle | \text{Sam})$$

$$= .67 \times .67 \times .5 \times .5$$

$$= 0.112225$$

- ▶ $P(\langle s \rangle \text{ I am Pete } \langle /s \rangle) = 0$
- ▶ Ord og n -grammer med frekvens 0 gir oss problemer.
- ▶ Ser ut til at vi trenger et 5. forsøk...

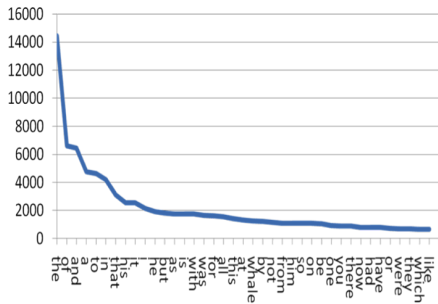
'Data sparseness'

- ▶ Uavhengig av korpusets størrelse, vil det alltid finnes både ord og sekvenser vi ikke har sett.
- ▶ 'Språkets produktivitet' / kreativitet.
- ▶ Vanskelig å få pålitelige estimater selv for enkeltord; jf. **Zipfs lov**.

Zipfs lov

- ▶ Rangér ordene i et stort korpus etter frekvens.
- ▶ #1 brukes dobbelt så ofte som #2, tre ganger så ofte som #3, osv.

- ▶ Noen få ord forekommer ofte; de fleste forekommer sjelden.
- ▶ Typisk er halvparten av ordene **hapax legomena**: ord som forekommer kun én gang.
- ▶ Distribusjon med 'lang hale'.

- ▶ Anbefales: <https://www.youtube.com/watch?v=fCn8zs9120E>

- ▶ Omfordeling av sannsynlighetsmassen for å unngå noen av problemene med MLE: Sørg for at alle n -grammer får frekvens > 0 .
- ▶ Ta fra de rike og gi til de fattige.
- ▶ Enkleste metoden; **Add-one smoothing** (Laplace):

$$P(w_n|w_{n-1}) = \frac{C(w_{n-1}, w_n) + 1}{C(w_{n-1}) + V}$$

der V er antall ordtyper (vokabulæret).

- ▶ Neste uke:
  - ▶ Ordklasser
  - ▶ Ordklassetagging
- ▶ Oblig 2a: språkmodeller